FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F. G. JACOBS

fremsat den 21. november 1991 *

Hr. præsident,
De herrer dommere,

1. I denne sag har Kommissionen nedlagt påstand om, at det fastslås, at Den Hellenske Republik har undladt at opfylde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til EØF-Traktatens artikel 171, idet den ikke har truffet de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af:

a) Domstolens dom af 15. marts 1988 (sag 147/86, Kommissionen mod Den Hellenske Republik, Sml. s. 1637)

b) Domstolens dom af 14. juli 1988 (sag 38/87, Kommissionen mod Den Hellenske Republik, Sml. s. 4415).

2. I dommen i sag 147/86 fastslog Domstolen:

»1) Den Hellenske Republik har tilsidesat sine forpligtelser efter Traktatens artikel 52 og 59 ved at forbyde de øvrige EF-landes statsborgere at oprette 'frontistirion'-skoler, private musik- og danseskoler samt give privatundervisning i hjemmet.

2) Den Hellenske Republik har tilsidesat sine forpligtelser efter Traktatens artikel 48 ved at forbyde de øvrige EF-landes statsborgere, som allerede har beskæftigelse i Grækenland, samt disses familiemedlemmer at bestride en stilling som leder eller lærer ved 'frontistirion'-skolerne og de private musik- og danseskoler, eller ved at begrænse deres adgang hertil«.

3. I dommen i sag 38/87 fastslog Domstolen:

»1) Den Hellenske Republik har ikke overholdt de forpligtelser, der påhviler den i henhold til EØF-Traktatens artikel 52 og 59, idet den har opretholdt bestemmelser, som ikke udtrykkeligt fastslår, at statsborgere i andre medlemsstater har ret til at blive optaget som ordinære medlemmer af Den Græske Teknikerforening, skønt optagelse i denne forening er en betingelse for og letter adgangen til og udøvelsen af erhvervene som arkitekt, civilingeniør og landinspektør i Den Hellenske Republik.

2) Den Hellenske Republik har ikke overholdt de forpligtelser, der påhviler den i henhold til EØF-Traktatens artikel 52

* Originalsprog: engelsk.

og 59, idet den har opretholdt bestemmelser, som kræver græsk statsborgerskab som betingelse for adgang til og udøvelse af advokaterhvervet.«

4. Da Kommissionen ikke havde modtaget underretning fra de græske myndigheder om opfyldelsen af disse domme, opfordrede den ved skrivelse af 26. maj 1989 Den Hellenske Republik til at fremsætte sine bemærkninger.

5. Ved skrivelse af 4. august 1989 meddelte Den Hellenske Republik Kommissionen, at opfyldelsen af dommen i sag 147/86 ville kræve, at en lovgivning, der havde været gældende i flere årtier, blev ændret. Koncipisten bemærkede ligeledes, at der var rejst tredjemandsindsigelse mod nævnte dom. Han anførte endvidere, at da den græske regering var dannet for et kort tidsrum for at udføre bestemte opgaver, kunne den ikke indføre nye love om så specielle emner. Denne skrivelse indeholdt ingen oplysninger om, hvilke foranstaltninger der kunne blive truffet med henblik på opfyldelse af dommen i sag 38/87.

6. Den 22. januar 1990 fremsatte Kommissionen en begrundet udtalelse, hvori det konstateredes, at Den Hellenske Republik havde undladt at opfylde sine forpligtelser i henhold til Traktatens artikel 171, idet den ikke havde truffet de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af de nævnte domme. Kommissionen opfordrede Den Hellenske Republik til at træffe de nødvendige foranstaltninger inden to måneder.

7. Ved skrivelse af 30. marts 1990 anmodede Den Hellenske Republik Kommissionen om en yderligere frist på to måneder til opfyldelse af dommen i sag 147/86 og en rimelig frist til opfyldelse af dommen i sag 38/87, for så vidt angik adgangen til erhvervene som arkitekt, civilingeniør og landinspektør. Den Hellenske Republik oplyste endvidere, at den i april 1989 havde gjort Kommissionen bekendt med, at den med hensyn til adgangen til advokaterhvervet havde opfyldt Domstolens dom i sag 38/87 ved at vedtage præsidentiel anordning nr. 172 af 2. marts 1989.

8. I en senere skrivelse af 12. juni 1990 meddelte Den Hellenske Republik Kommissionen, at de kompetente myndigheder nu havde indledt proceduren med henblik på fuldstændig opfyldelse af dommen i sag 147/86.

9. Den 23. oktober 1990 har Kommissionen indleveret stævning til Domstolen med påstand om, at det fastslås, at Den Hellenske Republik har undladt at opfylde de forpligtelser, som påhviler den i henhold til EØF-Traktatens artikel 171, idet den ikke har truffet de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af dommen i sag 147/86 og dommen i sag 38/87 for så vidt angår adgangen til erhvervene som arkitekt, civilingeniør og landinspektør. Kommissionen har stiltiende anerkendt, at Den Hellenske Republik ved at vedtage præsidentiel anordning nr. 172 har opfyldt dommen i sag 38/87 for så vidt angår adgangen til advokaterhvervet. Kom-

missionen har endvidere nedlagt påstand om, at Den Hellenske Republik tilpligtes at betale sagens omkostninger.

10. I sit svarskrift har Den Hellenske Republik anført, at de kompetente ministerier er ved at udarbejde forslag til lovbestemmelser om ændring af græsk lovgivning i overensstemmelse med Domstolens domme. Den har endvidere anført, at da den allerede havde underrettet Kommissionen om, at den var ved at ændre den relevante lovgivning, står der kun tilbage at afslutte lovgivningsproceduren. Grækenland har derfor nedlagt påstand om frifindelse og om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

11. I retsmødet i dag har den græske regerings befuldmægtigede bekræftet, at den nødvendige lovgivning endnu ikke er vedtaget. Der kan ikke være nogen tvivl om, at der skal gives Kommissionen medhold. Der kan fremsættes følgende bemærkninger.

12. For det første er det ikke tilstrækkeligt til at opfylde en dom, hvori Domstolen fastslår, at den nationale lovgivning er i strid med fællesskabsretten, at give udtryk for, at man har til hensigt at ændre den pågældende lovgivning. Ændringerne skal virkelig vedtages og sættes i kraft.

13. For det andet er det irrelevant, at den lovgivning, som Domstolen har fundet i strid med fællesskabsretten, har været gældende i årtier, ligesom det er irrelevant, at regeringen er dannet for et kort tidsrum med henblik på udførelse af bestemte opgaver. En medlemsstat kan ikke påberåbe sig bestemmelser, fremgangsmåder eller forhold i sin nationale retsorden til støtte for, at forpligtelser i henhold til fællesskabsretten ikke overholdes.

14. For det tredje har en tredjemandsindsigelse, der i henhold til artikel 39 i protokollen vedrørende statutten for Det Europæiske Økonomiske Fællesskabs Domstol rejses mod en dom, ikke automatisk opsættende virkning. Det er rigtigt, at Domstolen i henhold til procesreglementets artikel 97, stk. 2, kan udsætte fuldbyrdelsen af dommen efter begæring af den tredjemand, der har rejst indsigelse. Men hvad angår dommen i sag 147/86, er der ikke afsagt en sådan kendelse, og der er ej heller fremsat begæring herom. Under alle omstændigheder blev begæringen om tredjemandsindsigelse afvist ved kendelse af 6. december 1989 (Sml. s. 4103, 4111 og 4119).

15. For det fjerde skal der — selv om der i artikel 171 ikke er fastsat nogen særlig frist for gennemførelse af de til dommens opfyldelse nødvendige foranstaltninger — »straks iværksættes foranstaltninger ... og disse skal være gennemført så hurtigt som muligt«: se f.eks. dommen i sagen Kommissionen mod Italien (sag 160/85, Sml. 1986, s. 3245).

16. Af ovenstående grunde skal jeg foreslå Domstolen:

»1) At fastslå, at Den Hellenske Republik har undladt at opfylde sine forpligtelser i henhold til Traktatens artikel 171, idet den ikke har truffet de nødvendige foranstaltninger til opfyldelse af Domstolens dom i sag 147/86.

2) At fastslå, at Den Hellenske Republik har undladt at opfylde sine forpligtelser i henhold til EØF-Traktatens artikel 171, idet den ikke har opfyldt Domstolens dom i sag 38/87 for så vidt angår adgangen til erhvervene som arkitekt, civilingeniør og landinspektør.

3) At tilpligte Den Hellenske Republik at betale sagens omkostninger.«